

ข้อความหลักฐานขั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับ
ระบบศักดินาสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นสำหรับตัดแจกนักเรียนแต่ละกลุ่ม

หลักฐานขั้นที่ 1

“ที่โนแวนแคว้นกรุงเทพพระมหานครศรีอยุธยามหาดิลกนพรัตน์ราชธานีบุรีรมย์ เป็นที่แห่งพระเจ้าอยู่หัว
หากให้ราษฎรทั้งผู้เป็นข้าแผ่นดินอยู่จะได้เป็นที่ราษฎรหามีได้”

กฎหมายตราสามดวง เล่ม 3 “พระไอยการเบ็ดเสร็จ”
(พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2505), หน้า 115

หลักฐานขั้นที่ 2

“ถ้าเป็นไพร่ มาเป็นหมื่นพันจ่าเสมียรแมนผิด ท่านให้ภาคทัณฑ์ไว้ครั้งหนึ่ง สองครั้ง...ถ้าเป็นไพร่ ครั้นบุญให้
เป็นขุนนางผู้ใหญ่ทีเดียว แม้ผิดด้วยราชการท่านให้ภาคทัณฑ์ไว้ก่อน...”

กฎหมายตราสามดวง เล่ม 4 “พระไอยการอาญาหลวง”
(พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2505), หน้า 13

หลักฐานขั้นที่ 3

หม่อมเจ้าน้อยมีทาส 2 คน ญาติพี่น้องของหม่อมเจ้าน้อยจะทำบุญโกนจุก ขอให้ท่านส่งทาส 2 คน ไปช่วยงาน
พอเวลากลางคืน เมื่อมีผู้มารับตัวทาส ตัวทาส 2 คน ไม่ยอมไปโดยเกี่ยงว่า “...เวลากลางคืนจะใช้อะไรอีก...”
หม่อมเจ้าน้อยขัดใจก็เลยตีทาส 2 ที่ รุ่งเช้าทาสก็หลบหนี หม่อมเจ้าน้อยไปหาผู้ชาย ผู้ชายก็กลับจะฟ้องว่า
หม่อมเจ้าน้อยกดขี่ตัวทาส

หวญ. จดหมายเหตุรัชกาลที่ 3 จ.ศ. 1208 เลขที่ 124
ตราพระยามหาอำมาตย์ถึงเมืองอ่างทอง

